

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף חברה ורוח

גאוגרפיה – אדם וסביבה ומולדת, חברה ואזרחות

שילוב ערכים בהוראת הגיאוגרפיה-ערך הסובלנות

נושא: אוכלוסיית העולם וישראל מזדקנת

אוכלוסיית יעד: חטיבה עליונה

רציונל

החברה נדרשת למתן מערך שירותים לאדם הזקן. מהם חובותיה של החברה כלפי הזקן? מדוע יש לטפח מערך שירותים מותאם, הוגן ונדיב לאוכלוסייה המתבגרת?

מטרות-על מתוך מטרות תכניות הלימודים

- חינוך לסובלנות ולמתן כבוד לחברות שונות ולתרבויות אתניות בארץ ובעולם וחינוך לאזרחות פעילה.
- הנחלת ערכים אוניברסליים, כגון הומניזם, סובלנות, צדק סביבתי ומעורבות חברתית.
- הכרה בשונות האנושית והערכת נחיצותה, הבנת מצוקות חברתיות במרחבים שונים.
- פיתוח אחריות אישית וחברתית, אכפתיות ומעורבות פעילה.

מטרות היחידה

- קבלת האדם המבוגר על שונותו.
- הכרה בזכותו של המבוגר לכבוד.
- הערכה כלפי פועלם של המבוגרים.
- הכרה בצורך למתן שירותים נאותים לאוכלוסייה הבוגרת.
- חינוך לערכים: כבוד האדם, שוויון, כבוד לקשיש, זכות כל אדם לחיות בכבוד.

מבנה היחידה:

יחידת הלימוד מורכבת שתי פעילויות:

- פעילות מספר 1- אוכלוסיית העולם וישראל מזדקנת, תוצאותיה של הזדקנות האוכלוסייה בעולם ובישראל.
- פעילות מספר 2- בזכותם - מערך שירותים לאדם הזקן, הכרה בצורך למתן שירותים נאותים לאוכלוסייה הבוגרת.

ספרי לימוד

"ישראל במאה ה-21", בהוצאת מטח.

גרסה דיגיטלית בעברית

"האדם במרחב החברתי-תרבותי", בהוצאת מטח (בעברית ובערבית).

[גרסה דיגיטלית בעברית](#)

[גרסה דיגיטלית בערבית](#)

פעילות מספר 1-אוכלוסיית העולם וישראל מזדקנת

נושא השיעור: תוצאותיה של הזדקנות האוכלוסייה בעולם ובישראל.

מטרות השיעור

- התלמידים יכירו בשינויים שחלו בהרכב האוכלוסייה בישראל ובמקומות שונים בעולם.
- התלמידים יבינו שהשינויים בהרכב האוכלוסייה משפיעים על האוכלוסייה המקומית.

עזרים

"האדם במרחב החברתי-תרבותי" עמ' 150 :

[חלקם של הקשישים באוכלוסייה במדינות נבחרות](#) (בעברית)

[חלקם של הקשישים באוכלוסייה במדינות נבחרות](#) (בערבית)

מהלך השיעור

מטלה לתלמידים ודיון כיתתי

תארו את הנראה בגרף שלפניכם. מה אפשר ללמוד מגרף זה? (שינויים בציר הזמן, השוואה בין מדינות)

ציינו שני קשיים אשר, להערכתכם, נוצרו ויווצרו כתוצאה מהשינוי במספרם של הקשישים באוכלוסייה במדינות מפותחות (אפשר לציין קושי בתחום הכלכלי וקושי בתחום החברתי).

אפשר לחלק את התלמידים לקבוצות לפי הקשיים שכתבו (קשיים חברתיים, קשיים כלכליים) ולקיים דיון בקבוצות לבחירת שניים מהקשיים שאתם החברה חייבת להתמודד, ולהצעת פתרון לאחד הקשיים.

אפשר להיעזר בספר הלימוד "האדם במרחב החברתי-תרבותי", עמודים 150-151.

מטלה לבית

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף חברה ורוח

גאוגרפיה – אדם וסביבה ומולדת, חברה ואזרחות

א. חפש באתרי אינטרנט כתבה (רשמו מקור ותאריך) העוסקת ביחס לקשישים בתרבויות שונות, סכמו את הנאמר בה.

ב. מצא כתבה בעיתון או באינטרנט (ציינו מקור ותאריך) המתארת את הקשיים שנוצרו בחברה הישראלית כתוצאה מהעלייה במספר הקשישים באוכלוסייה, סכמו את הנאמר בה.

ג. הצע דרך להתמודדות עם הבעיה שנוצרה.

ד. תאר את האופן שבו אתה ובני משפחתך מתמודדים עם אחד מהקשיים שעלו בכתבה.

דיון בכיתה

קיימו דיון כיתתי לסיכום הממצאים שנמצאו בעבודת הבית.

1. מה הם הקשיים והבעיות שעמם מתמודדים הקשישים בארץ ובעולם?

2. מה הם הקשיים המאפיינים את הקשישים בישראל דווקא?

רשמו על גבי הלוח בשני טורים: דילמות הדורשות פתרון והתייחסות, הגורם או הגורמים האמורים להתמודד עמן ולפתור אותן. הדגישו את התחומים שבהם כל אחד, כולל התלמידים עצמם, יכול לפעול ולסייע.

שיעור מס' 2 - בזכותם - מערך שירותים לאדם הזקן

מטרות

- הכרה בצורך למתן שירותים נאותים לאוכלוסייה הבוגרת.
- חינוך לערכים: סובלנות כלפי הקשיש וצרכיו כבוד האדם, שוויון, כבוד לקשיש, זכות כל אדם לחיות בכבוד.

עזרים

ספרי הלימוד:

"ישראל, האדם והמרחב": תוחלת חיים, הוצאת מטה, עמודים 25-27.

"ישראל במאה ה-21": ענף השירותים, הוצאת מטה, עמודים 96-97.

מהלך השיעור

דיון

אילו שירותים יש לפתח עבור אוכלוסיית הגיל הבוגר?

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף חברה ורוח

גאוגרפיה – אדם וסביבה ומולדת, חברה ואזרחות

פעילות בקבוצות

הכיתה תחולק לקבוצות, כל קבוצה **תגדיר שירותים** הנדרשים לאוכלוסייה הבוגרת (דוגמות: שירותים רפואיים, שירותי הנגשה וניידות, שירותי חברה ותרבות, שירותי עזרה בבית הקשיש). כל קבוצה תבדוק במקורות שונים מה הם הצרכים של אוכלוסייה זו, תבחר תחום אחד, תפרט את הנדרש בו ותתכנן דרכים ליישום הנדרש.

פעילות כיתתית

כל קבוצה תציג את הנדרש בתחום שבו התמקדה באמצעות מצגת, כרזה או דרך יצירתית אחרת. **דין מסכם:** מדוע חשוב שהחברה תדאג לזקניה? מדוע קיימת חשיבות רבה לערך הסובלנות ביחס לזקן? כיצד גישה סובלנית יכולה לקדם את היחס והעזרה לזקנים? על מי מוטלת האחריות לדאוג לזקנים - על המדינה או על בני המשפחה? האם אפשר לחלק את האחריות בין שני גורמים אלו? מה כלול בתחום אחריותו של כל אחד מהם?

הצעות נוספות:

סיור ביישוב מגורי התלמיד

מטרת הסיור

לבחון את מידת הנגישות של אנשים בעלי מוגבלויות (אנשים הנזקקים לכיסאות גלגלים והמתקשים בהליכה) למוסדות ציבור.

תוצר השיעור

מפת נגישות למוסדות ציבור, לבתי קפה ולחנויות ביישוב בעזרת [Google maps](#), העברת המפה בצירוף מכתב התייחסות מתלמידי הכיתה לראש הרשות ולמועצת היישוב.

סיכום ורפלקציה

סכם במשפט או שניים את שלמדת בשיעור.
ציין 1-3 מושגים שהזכרו בשיעור והסבר אותם.
ציין מה אתה יכול לעשות למען קשישים ביישוב שלך.
ציין כיצד אתה יכול לפעול במוסדות היישוב, הקהילה או המדינה למען קשישים.

עבודה פרטנית

אימוץ קשיש: כל תלמיד (או זוג תלמידים) יאמץ קשיש. ידאג לבקרו לפחות אחת לשבוע, לקרוא לו בעיתון או בספר, לשוחח עמו, לבדוק אם הוא זקוק לעזרה, אם הוא זקוק לעזרת בעלי מקצוע או גורם תומך.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף חברה ורוח

גאוגרפיה – אדם וסביבה ומולדת, חברה ואזרחות

העשרה

דף לימוד מתוך אתר "מדרשת" - מה אפשר ללמוד מן הזקן.

כתבו ועבדו צוות המדריכות הארציות :

דרורה נגב, חניתה ברעם, אלה פאוסט, שרונה סופר.

פנינה גזית,

מנהלת תחום דעת (מפמ"ר) 'גאוגרפיה-אדם וסביבה' ו"מולדת, חברה ואזרחות"